Як да нас прыйшла кніга

Чалавек і свет. Мая Радзіма – Беларусь
4 клас

К. М. Зубар,
настаўнік пачатковых класаў
вышэйшай катэгорыі
СШ № 5 г. Мазыра

Мэта: даць вучням першапачатковыя ўяўленні аб паходжанні кніг.

Задачы:

• Фарміраваць у вучняў уяўленні аб старажытным паходжанні рукапісных кніг.

• Пазнаеміць з жыццём і творчасцю Кірылы Тураўскага, усведаміць аб маральным сэнсе запавета Кірылы Тураўскага.

• Выхоўваць любоў і павагу, беражлівыя адносіны да кнігі, пачуццё гонару за нашых продкаў, іх майстэрства, за ўсе, што яны зрабілі.

Абсталяванне:
падручнік «Чалавек і свет. Мая Радзіма – Беларусь», прэзентацыя Power Point, Q-код, планшэт, берасцяная грамата, малюнкі, птушынае пяро, чарніла, драўляныя палачкі, карткі з тэстамі, гістарычныя тэрміны, план урока, атлас, гістарычная карта, контурная карта, план-характарыстыка гістарычнай асобы, крыжаванка.

Ход урока

ЗМЕСТ	СЛАЙД
1. Арганізацыйны момант • Дзеці, я жадаю вам старанняй працы на ўроку, каб вы былі гатовыя прыйсці на дапамогу таму, каму яна спатрэбіцца, заставаліся стараннымі і дапытлівымі. ***2. Праверка дамашняга задання*** • Сёння мы працягваем падарожжа ў цікавы свет мінулага, вы атрымаеце новыя веды, даведаецеся, што абазначаюць паняцці на дошцы. Але спачатку давайце ўспомнім, куды вы падарожнічалі на мінулым уроку? Як гучала тэма? (Маўклівыя сведкі мінуўшчыны). Зараз мы выканаем розныя віды тэстаў, каб праверыць дамашнее заданне. Вучні працуюць самастойна: Група 1: Тэст 1 на друкаванай аснове. 1. Камяні, у якіх людзі прасілі дапамогі, называлі_____. 2. Князя, які загадаў выбіць надпісы на камянях, звалі____. 3. Запішыце другую назву Барысава камня ___________. 4. Музей валуноў створаны ў _________________. 5. Старажытныя пахаванні называюць _______________.	Слайд 1

6. Волат – гэта ______________.
7. Запішыце заснавальнікаў беларускай археалогіі _______.
8. Браты Тышкевічы нарадзіліся ў _______________.
9. Браты Тышкевічы стварылі ____________________.
10. Археалогію называюць яшчэ ___________________.

Група 2:

Тэст 2 на планшэце

https://goo.gl/forms/V51tEljZMC8We46i2

Група 3:

Тэст3 на планшэце

Праверка тэста 1.

3. Падрыхтоўка да працы на асноўным этапе

Слайд 2

- Яшчэ раз звернемся да камянеў і уважліва паглядзім.

Слайд 3

- Мы бачым розныя надпісы. Як вы лічыце, што гэта? Хто рабіў? Чаму?
- Такія надпісы старажытныя людзі рабілі не толькі на камянях і сценах.

Рубрыка «Паслухаем гісторыка» (падрыхтаваны вучань распавядае пра берасцяныя граматы)

4. Этап засваення новых ведаў

Слайд 4

- Вам патрэбна разгадаць загадку:

Белае поле, чорнае семя.
Хто яе сее, той разумее.

(Кніга)

- Як вы ўжо здагадаліся, сёння на ўроку пойдзе гаворка пра кнігі. Тэма нашага ўрока «Як да нас прыйшла кніга».
- Працаваць на ўроку мы будзем па наступным плане:

ПЛАН
1. Летапісы
2. Рукапісныя кнігі
3. Кірыла Тураўскі

- З даўніх часоў пра жыццё нашых продкаў паведамляюць ЛЕТАПІСЫ.
- А што такое летапіс? Адказ на гэтае пытанне можна знайсці ў слоўніку на с.154.

Летапіс – рукапісная кніга, у якой штогод запісваліся звесткі аб гістарычных падзеях.

Рубрыка «Паслухаем гісторыкаў» (драматызацыя, паведамленне манаха Нестара пра летапіс «Аповесць мінулых гадоў»)

- Аднойчы нехта сказаў «…ад іх зыходзіць мудрасць». Як вы лічыце,

пра што так казалі старажытныя людзі? • Рубрыка «Паслухаем гісторыкаў» (цікавыя звесткі гісторыкаў пра старажытную кнігу, паведамленне пра «Кнігі на ланцугах») • Як вы разумееце выраз «Ад дошкі да дошкі» (адказы вучняў) ***Фізкультхвілінка*** • Уявіце, што вы старажытныя рукапісцы. Каб прыступіць да працы, нам патрэбны чарніла. Гэта сення іх можна купіць, а раней людзі іх рабілі самі. Як? Паслухайце! Патрэбна растаўчы чарнільныя арэшкі, прасеяць. Змяшаць прэсны мёд з вішнёвым. Апусціць у гэтую сумесь жалезныя пласціны. Схаваць у цеплае месца на тры дні, пастаянна памешваць. Праца ў групах (на партах чарніла, гусінае пер'е, лісты, вучні пісьмова выконваюць заданні гусіным пяром ці драўлянай палачкай) **Заданні групам** Група 1: Дапоўніце сказ: ____________ – рукапісная кніга, у якой штогод запісваліся звесткі аб гістарычных падзеях. Група 2: Дапоўніце сказ: Самы старажытны летапіс быў напісаны ў ____________. Група 3: Дапоўніце сказ: «Аповесць мінулых гадоў» напісаў манах ____________. ***Работа з падручнікам*** • А зараз звернемся да падручніка. С.33 (чытаем другі абзац) • Назавіце галоўныя цэнтры перапісвання кніг. (Полацк, Тураў) • Знайдзіце на с.10-11 атласа гарады Полацк і Тураў. • Якія майстэрні знаходзіліся ў гэтых гарадах? • Пакажыце старажытныя гарады на гістарычнай карце. • Самастойна абазначце іх на контурнай карце. • Гістарычныя звесткі пра Кірылу Тураўскага (с.33) • Знаёмства з новымі гістарычнымі тэрмінамі ***манах і вежа*** (слоўнік с.160,159) *Манах* – чалавек, які прысвяціў сваё жыццё служэнню Богу. *Вежа* – высокае абарончае збудаванне з дрэва ці цэглы. Пытанні: 1. Калі і дзе нарадзіўся Кірыла Тураўскі? 2. Пра што пісаў павучанні? 3. Як адносіліся людзі да манаха? 4. Як называлі Кірылу Тураўскага? Чаму? • Рубрыка «Паслухаем гісторыкаў» (Павучанні Кірылы Тураўскага) https://www.youtube.com/watch?v=Gkly1pD5AnY Работа у групах. Складзіце партрэт гістарычнай асобы па плане:	Слайд 5 Слайд 6,7 Слайд 8

План

1. Дзе нарадзіўся Кірыла Тураўскі?
2. У якім стагоддзі жыў?
3. Кім стаў?
4. Чым займаўся?
5. Чаму вычыў?
6. Якую карысць прыносіў людзям?
7. Што вы лічыце найбольш важнай справай у жыцці Кірылы Тураўскага?

- У 1993 годзе ў горадзе Тураве на Замкавай гары быў адкрыты велічны помнік нашаму выдатнаму продку – Кірылу Тураўскаму. Таксама помнікі ёсць у Мінску і ў Гомелі.

Слайд 9

6. Этап інфармавання аб дамашнім заданні

- Дома падрыхтуйце паведамленні пра паходжанне помнікаў Кірылу Тураўскаму.

Слайд 10

7. Этап замацавання новых ведаў

Праца ў парах.

- Вызначце адрозненні паміж старадаўняй (рукапіснай) і сучаснай (друкаванай) кнігамі. Для гэтага вам патрэбна правесці стрэлкі ў патрэбных накірунках (Дадатак).

Слайд 11

<table>
<tr><td rowspan="10">СТАРАДАЎНЯЯ КНІГА</td><td>Скура жывёл</td><td rowspan="10">СУЧАСНАЯ КНІГА</td></tr>
<tr><td>Папера</td></tr>
<tr><td>Рукапісная</td></tr>
<tr><td>Друкаваная</td></tr>
<tr><td>Гусінае пяро</td></tr>
<tr><td>Пісала</td></tr>
<tr><td>Драўляныя вокладкі</td></tr>
<tr><td>Засцежкі</td></tr>
<tr><td>Маляваныя пачат-ковыя літары</td></tr>
<tr><td>Друкаваныя пачат-ковыя літары</td></tr>
</table>

8. Падвядзенне вынікаў урока

1. Аб чым мы сёння размаўлялі на ўроку?
2. Што ўяўлялі сабой берасцяныя граматы?
3. Пра што расказваюць нам летапісы?
4. Які з іх з’яўляецца самым старажытным?
5. Назавіце гарады, якія былі галоўнымі цэнтрамі перапісвання кніг.
6. Да чаго Кірыла Тураўскі заклікаў людзей?

9. Рэфлексія

Я даведаўся …

Я навучыўся…

Я не зразумеў…

Было цяжка…

Гульня «Крыжаванка »

							1.	**М**	**А**	**Н**	**А**	**Х**
				2.	**Т**	**У**	**Р**	**А**	**Ў**			
			3.	**К**	**І**	**Р**	**Ы**	**Л**	**А**			
				4.	**В**	**Е**	**Ж**	**А**				
		5.	**С**	**К**	**У**	**Р**	**А**	**Й**				
			6.	**П**	**О**	**Л**	**А**	**Ц**	**К**			
7.	**Л**	**Е**	**Т**	**А**	**П**	**І**	**С**	**Ы**				

1. Чалавек, які прысвяціў сваё жыцце служэнню Богу.
2. Дзе нарадзіўся Кірыла Тураўскі?
3. Як звалі хлопчыка, які нарадзіўся ў Тураве ў 12ст.?
4. Высокае абарончае збудаванне.
5. Чым абцягвалі вокладкі кніг?
6. Адзін з галоўных цэнтраў перапісвання кніг.
7. Рукапісная кніга, у якой штогод запісваліся звесткі аб гістарычных падзеях.

МАЛАЙЦЫ!

Вы сёння добра працавалі. Каменціраванне і выстаўленне адзнак.

Я дзякую вам за ўрок! Да пабачэння.

Слайд 12 – 19

Як да нас прыйшла кніга

1. БОЖЫМІ
2. ПОЛАЦКІ КНЯЗЬ БАРЫС
3. БАРЫС – ХЛЕБНІК
4. МІНСК
5. КУРГАНЫ
6. ДУЖЫ ЧАЛАВЕК
7. БРАТЫ ТЫШКЕВІЧЫ
8. 19 СТ.
9. МУЗЕЙ СТАРАЖЫТНАСЦЕЙ
10. НАВУКА З РЫДЛЕЎКАЙ У РУКАХ

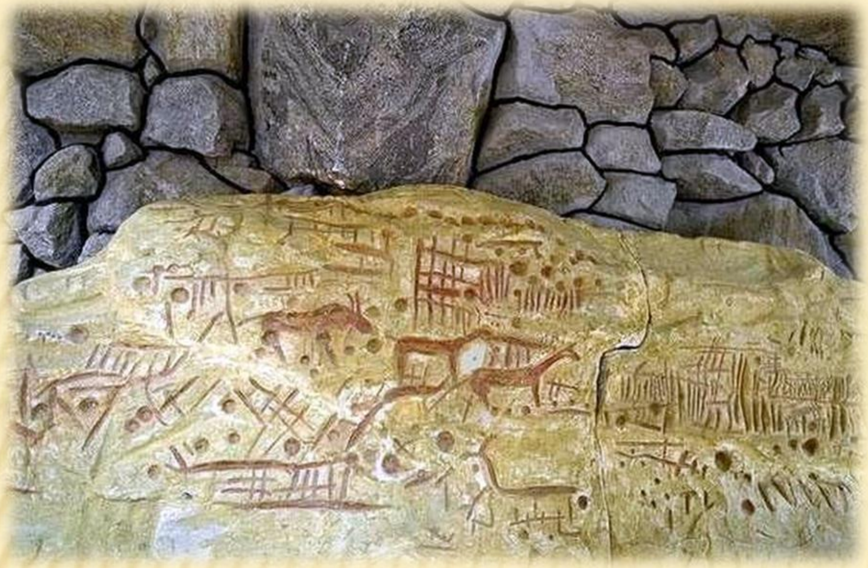

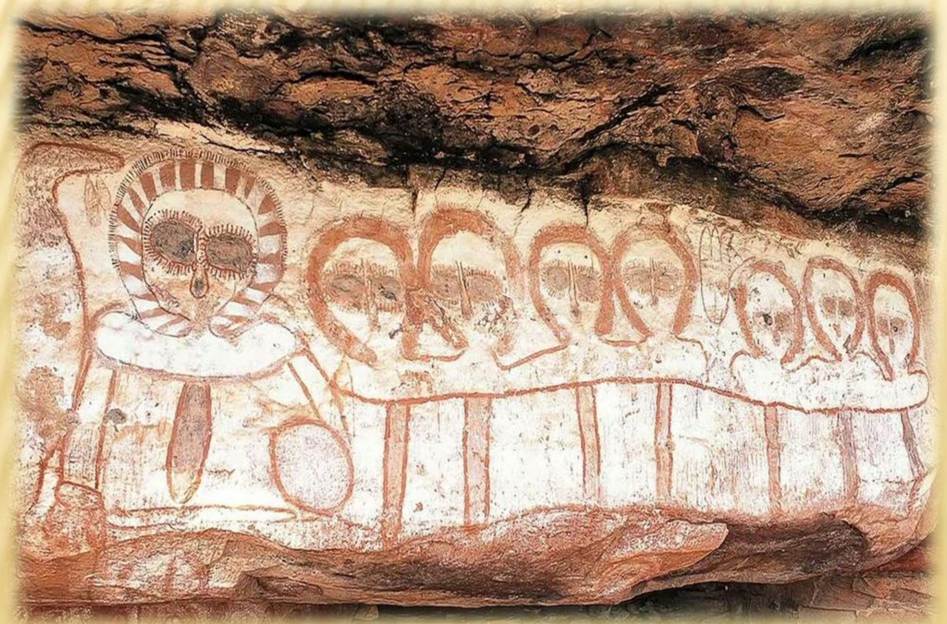

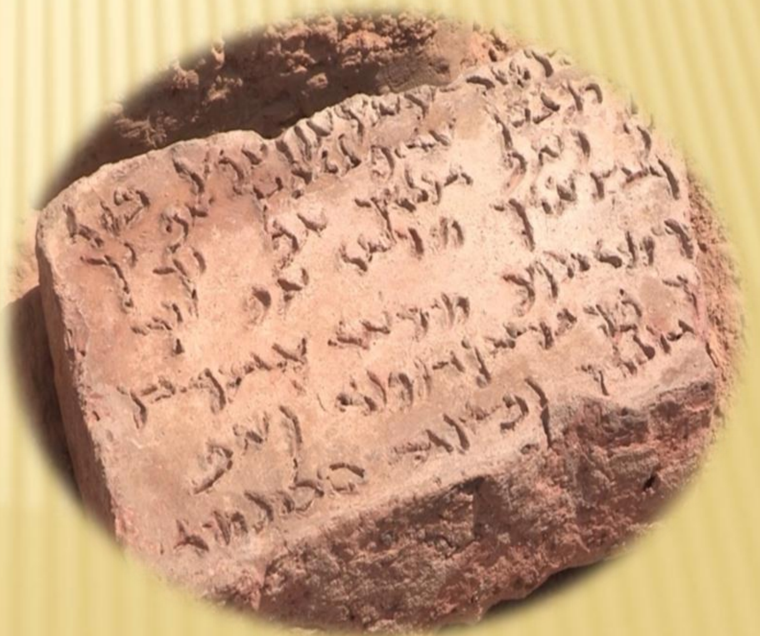

Берасцяныя граматы — пісьмы, запіскі і дакументы на бяросце, помнікі пісьмовасці XI — XV ст.

Нестар

Старонка з "Аповесці мінулых гадоў"

По́лацк – горад у Віцебскай вобласці Беларусі.

Тапонім **«Полацк»** утварыўся ад імя ракі Палата.

Ту́раў – горад ў Жыткавіцкім раёне Гомельскай вобласці Беларусі.

Тапонім **«Тураў»** звязаны з імем варажскага князя Тура.

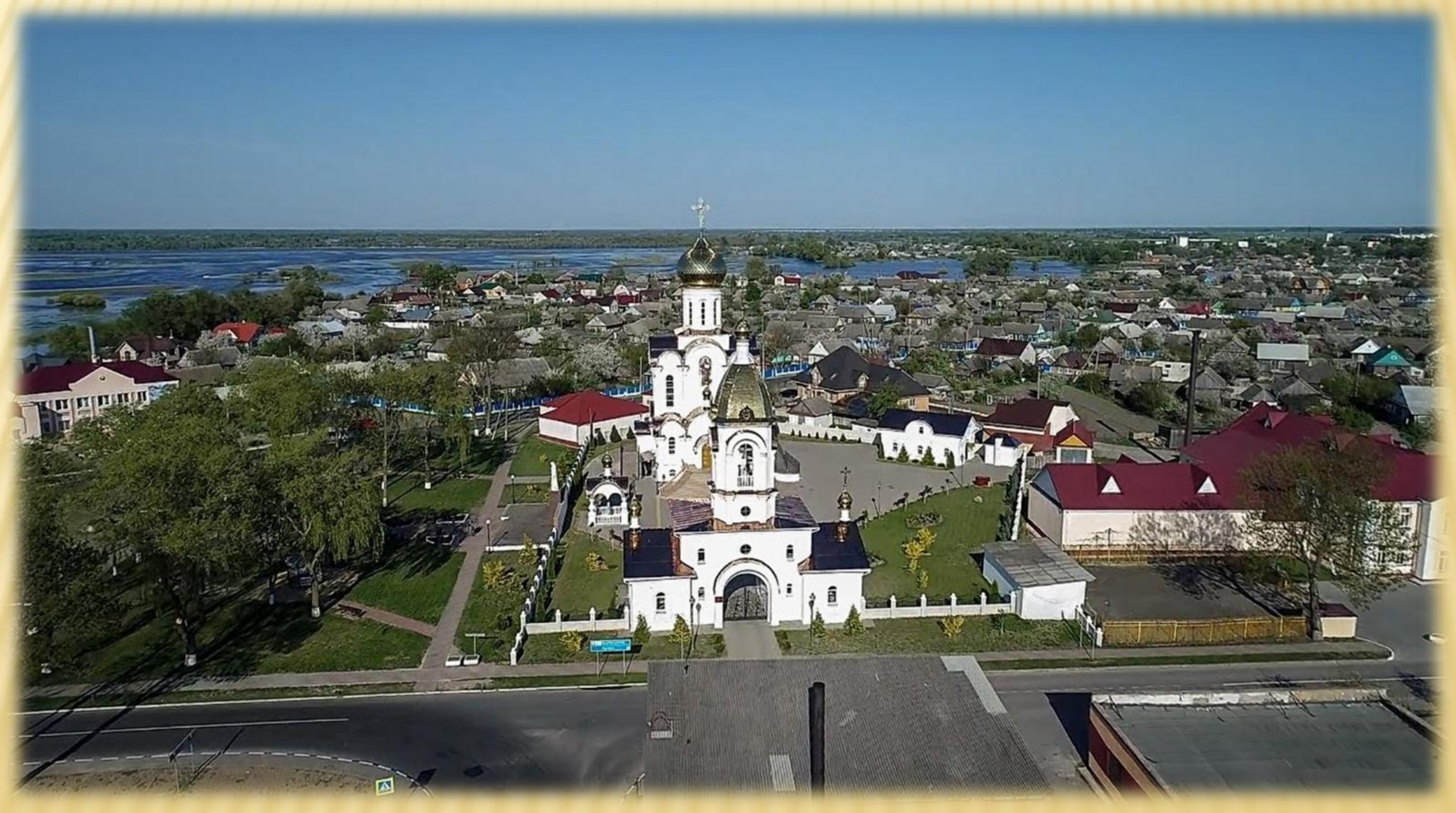

Кірыла Тураўскі

(каля 1130—1182)

ПЛАН-ХАРАКТАРЫСТЫКА

1. Дзе нарадзіўся Кірыла Тураўскі?
2. У якім стагоддзі жыў?
3. Кім стаў?
4. Чым займаўся?
5. Чаму вучыў?
6. Якую карысць прыносіў людзям?
7. Што вы лічыце найбольш важнай справай у жыцці Кірылы Тураўскага? Чаму?

КІРЫЛА
ТУРАЎСКІ

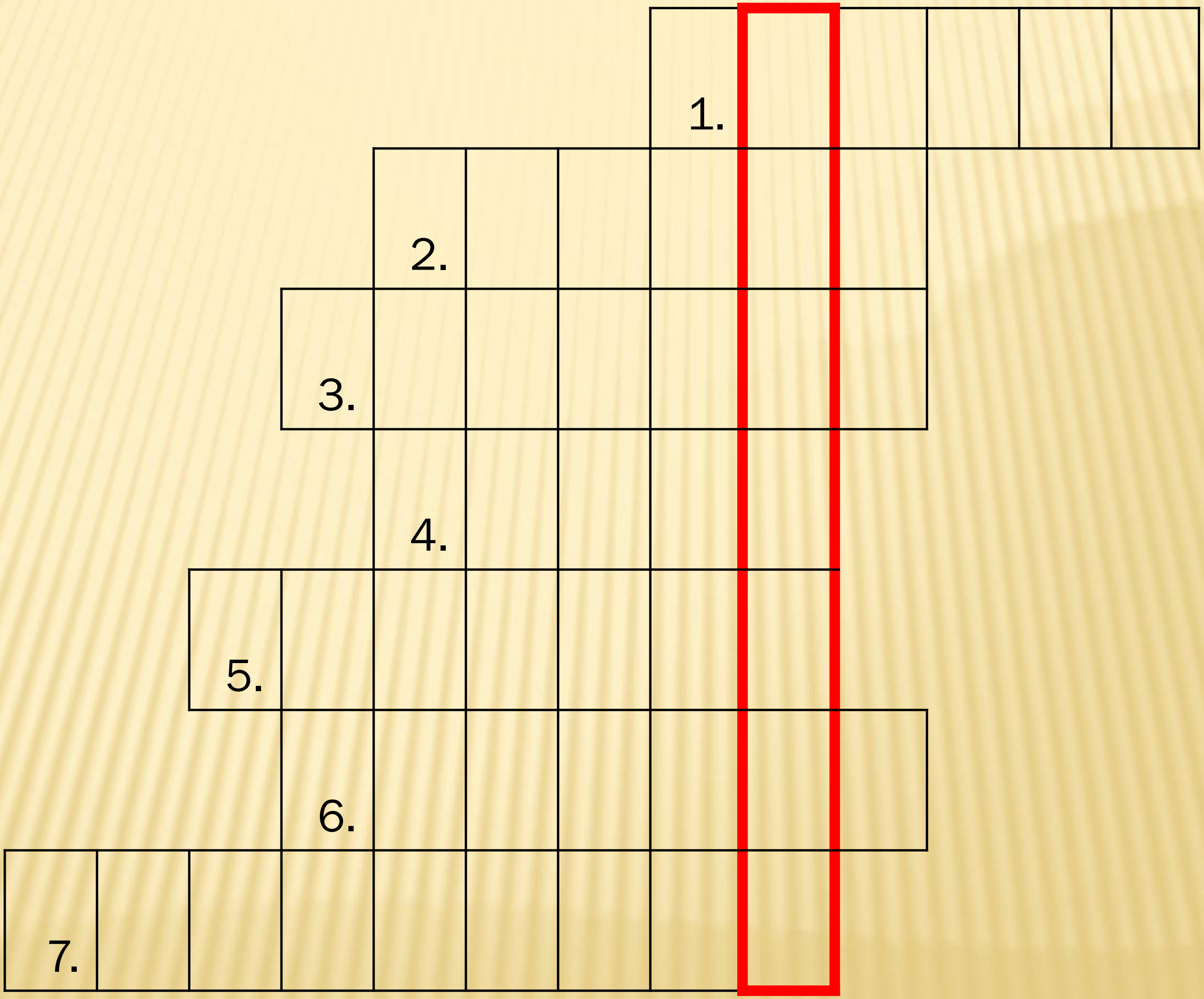
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

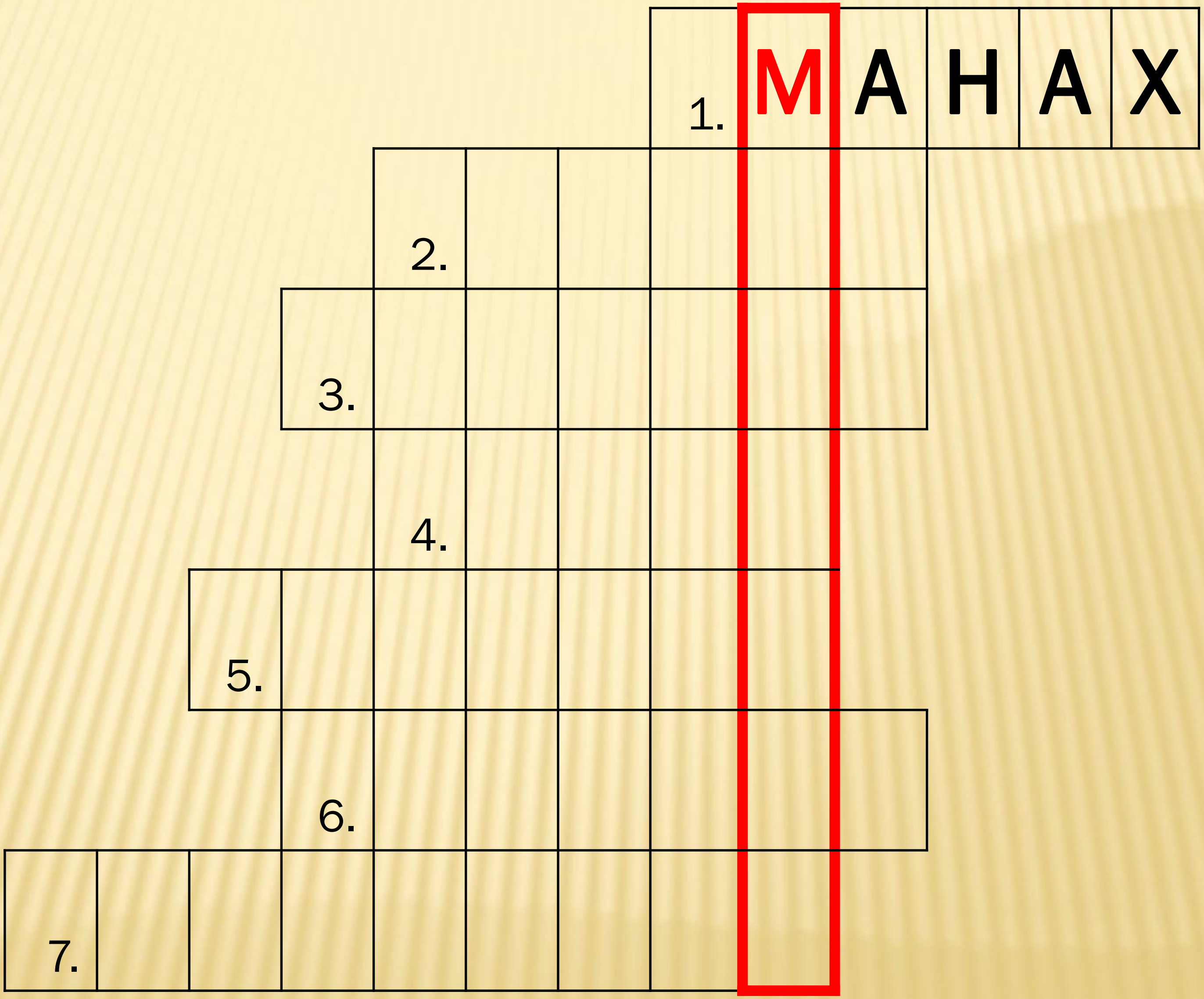
1.
М А Н А Х
2.
3.
4.
5.
6.
7.

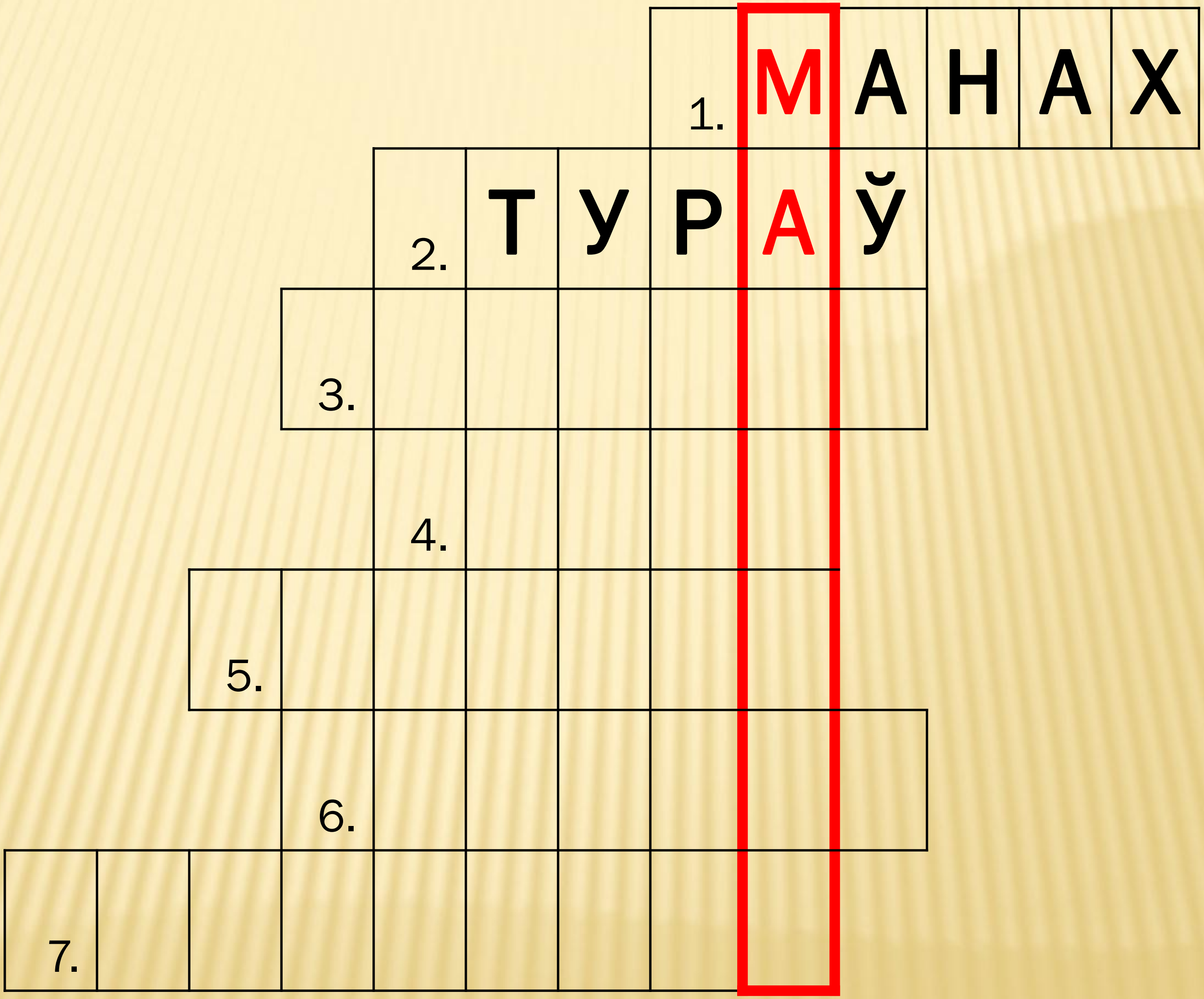
1. МАНАХ
2. ТУРАЎ
3.
4.
5.
6.
7.

							1.	М	А	Н	А	Х
				2.	Т	У	Р	А	Ў			
			3.	К	І	Р	Ы	Л	А			
				4.								
		5.										
			6.									
7.												

							1.	М	А	Н	А	Х
				2.	Т	У	Р	А	Ў			
			3.	К	І	Р	Ы	Л	А			
				4.	В	Е	Ж	А				
		5.										
			6.									
7.												

							1.	М	А	Н	А	Х
				2.	Т	У	Р	А	Ў			
			3.	К	І	Р	Ы	Л	А			
				4.	В	Е	Ж	А				
		5.	С	К	У	Р	А	Й				
			6.									
7.												

							1.	М	А	Н	А	Х
				2.	Т	У	Р	А	Ў			
			3.	К	І	Р	Ы	Л	А			
				4.	В	Е	Ж	А				
		5.	С	К	У	Р	А	Й				
			6.	П	О	Л	А	Ц	К			
7.												

							1.	М	А	Н	А	Х
				2.	Т	У	Р	А	Ў			
			3.	К	І	Р	Ы	Л	А			
				4.	В	Е	Ж	А				
		5.	С	К	У	Р	А	Й				
			6.	П	О	Л	А	Ц	К			
7.	Л	Е	Т	А	П	І	С	Ы				